

Kulturnämnden

Inriktning för verksamheten vid museet Hamn 2018-2022 samt upphandling av drift

Förslag till beslut

1. Kulturnämnden beslutar att upphandla drift av museet Hamns verksamhet för perioden 2018-2022.

2. Kulturnämnden beslutar att museets verksamhet under 2018 till och med 2022 ska inriktas mot:

- att omfatta dåtids-, samtids- och framtidsperspektiv av Nackas historia, samtida och framtida kulturarv
- att vara en öppen mötesplats med verksamhet året runt
- att prioritera barn, unga och samverka med skolan
- att visa upp samlingar
- att anta en samordnande roll i kulturarvsarbetet i Nacka
- att genom digitalisering utveckla museets utbud som komplement till den fysiska utställningsverksamheten

Sammanfattning

Driften av museet Hamn upphandlades för 3 år sedan och avtal skrevs med Emotion AB, nuvarande driftsaktör, för perioden 2014-2017. Då avtalet löper ut i slutet av 2017 behöver en ny upphandling av driften ske. Inför upphandlingen föreslås en inriktningen för museet som kommer styra verksamhetsutvecklingen. Museet Hamns inriktning ska omfatta ett dåtids-, samtids- såväl som ett framtidsperspektiv samt bidra till att skapa förutsättningar för hållbarhet, förståelse, meningsskapande och dialog om Nacka förr, nu och i framtiden. Slaget vid Stäket, Fisksätra och det framtida Nacka ska symboliskt hålla ihop verksamheten utifrån de tre tidsperspektiven. Museet ska utvecklas till en mötesplats och vara öppet hela året. Verksamheten ska prioritera barn, unga och samverka med skolan. I uppdraget ingår också att visa samlingarna och att anta en samordnande roll inom kulturarvsarbetet i Nacka. Den framtida verksamheten ska utnyttja digitaliseringens möjligheter för att nå nya målgrupper och vara en framtidsinriktad kulturarvsaktör digitalt såväl som analogt.

Verksamheten ska följa med omvärldsförändringar och trender som pekar på behov av fler öppna och lättillgängliga mötesplatser, möta ett växande intresse för kulturarv, mer deltagarinvolvering och samt inkludera samtidens berättelser för att skapa förståelse för vad som är ett arv och ett blivande kulturarv.

Ärendet

Framtida drift av museet Hamn ska upphandlas

Kulturnämnden är ansvarig för driften av Museet Hamn. Driften upphandlades vid årsskiftet 2013-2014 för första gången och avtal skrevs med Emotion AB, nuvarande driftsaktör. Emotion AB har ett avtal som sträcker sig fram till den 31 december 2017. Driftsaktören erbjöds under våren 2016 möjligheter att förlänga avtalet, men avböjde. Då avtal med nuvarande driftsaktör löper ut bör beslut om upphandling av ny driftsaktör tas för att säkerställa att verksamheten kan drivas utan avbrott i samband med ny avtalsperiod som gäller för åren 2018-2022. I linje med Nackas styrmodell och styrprinciper ska tjänster och service erbjudas medborgarna antingen genom inrättande av en kundvalsmodell eller genom upphandling.

Bakgrund

I Nacka prioriteras arbete som syftar till att ge goda förutsättningar för medborgarna att lära känna sin lokalhistoria. Kulturarvet i Nacka ska vara och upplevas som tillgängligt. Verksamheten Museet Hamn utgör en stor del av kulturnämndens kulturarvsarbete. Museet Hamn öppnade som ett kommunalt museum och med privat driftsaktör i juni 2014. Under museets första två verksamhetsår har verksamheten vuxit avseende antal besökare. I uppföljningen av verksamheten framkommer en tioprocentig ökning av antalet besökare för perioden juni 2015- maj 2016 jämfört med samma period under föregående år. I nuläget har cirka 6600 personer besökt museet mellan första juni 2015 och sista maj 2016. I risk-och konsekvensanalysen (Dnr KUN 2015/44-860) noterades att kommunen som beställare av driften av museet på längre sikt bör styra verksamheten mer mot det samtida kulturarvet, bredare delaktighet och interaktion med besökare, grupper, skolor och det omgivande lokalsamhället. I analysen påpekades även att eftersom Museet Hamns lokaler hyrs på lång sikt, fram till 2027, är det även ur detta perspektiv viktigt att ta fram en långsiktig inriktning för museets verksamhet.

Museet Hamns verksamhet utgör en väsentlig del av kulturnämnden kulturarvsverksamhet och är en viktig del av det totala arbetet med att tillgängliggöra Nackas kulturarv. Att identifiera trender och omvärldsförändringar som påverkar kulturarvsarbete i allmänhet och att identifiera trender inom framtidens museiverksamhet i synnerhet är nödvändigt för att säkerställa att verksamheten kan möta förändringar i omvärlden. Därför har en omvärldsanalys genomförts "Kulturarv Nacka – en omvärldsanalys 2030", bilaga 1. Omvärldsanalysen och arbetet med att ta fram detta inriktningsbeslut har genomförts i samverkan med en referensgrupp. Gruppen bestod av Annelie Kurttila, enhetschef, Stockholms läns museum, Christer Falk, museichef, Stockholms läns museum, Jon Allesson, affärsutvecklare, Atrium Ljungberg, Katherine Hauptman, gruppchef pedagogik

och lärande, Statens Historiska museer och Maria Legars, kommunantikvarie, Nacka kommun. Kulturnämndens ledamöter har genom inspel i workshop-form bistått med tankar om framtidens museum, museernas uppdrag och museets Hamn framtida uppdrag och inriktning. Verksamheten vid Museet Hamn ska på ett effektivt sätt bidra till Nackas fyra övergripande mål om; Bästa utveckling för alla, Attraktiva livsmiljöer i hela Nacka, Stark och balanserad tillväxt och Maximalt värde för skattepengarna. Omvärldsanalysen ska ses som ett verktyg för att placera museet Hamn i ett bredare kulturarvssammanhang som möjliggör ett bredare angreppssätt och perspektiv på museets framtida verksamhet.

Nyckeltrender för framtidens museiverksamhet

Genom fördjupad analys utifrån arbete med Kulturarv Nacka- en omvärldsanalys, har nyckeltrender som påverkar förutsättningarna för museiverksamheter fram till 2022 identifierats. Följande trender är viktiga att ta hänsyn till i det framtida arbetet med Museet Hamn.

Namn på trend	Beskrivning
Museet som en öppen mötesplats med brett utbud	Museer förväntas vara mer interaktiva mötesplatser med brett utbud och ”något för alla” än platser för utställningar av samlingar som visas upp och kommuniceras i en riktning. Ökande behov av urbana ”on-demand-öppna” och ”pop-up-betonade” miljöer och mötesplatser som är tillgängliga 24/7 med möjligheter att interagera växer fram i takt med digitalisering och urbanisering.
Lugna oaser	Lugna oaser är en trend som ökande kommersialisering driver fram. Här syns behov av allmänna ”nedkopplade”, ”fria” eller ”bara-vara” platser för alla. Museer kan svara upp mot detta behov.
Institutioners expertroll ifrågasätts mer och mer	Vi går från en syn på kulturarv som något som experter kan och sysslar med, till något som också angår och kan påverkas av fler. Fler röster kommer till tals på museerna. Fler och nya berättelser påverkar historieskrivning och kulturarvet. Ökat fokus och politiskt intresse för kulturarvsfrågor genom snabba stadsutvecklingsprocesser och migration på grund av konflikter
Deltagarinvolvering och ökande icke-deltagande	Besökare vill kunna påverka och interagera mer med verksamhet och utbud. Samtidigt ökar icke-deltagandet i kulturutbudet och museibesökandet är lågt inom vissa grupper. Interaktion med fysiska och digitala besökare i digitala kanaler och sociala medier växer.
Mer kulturarv och fler berättelser	Kulturarvet som fenomen angår fler och dess värde uppmärksammas av fler. Fler berättelser berättas och intresset för historia och vem som skriver historien ökar. Intresse och stöd för extrema politiska inriktningar, där kulturarv ibland används som verktyg eller slagträ, växer. Frågor om kulturarv debatteras såväl i traditionella politiska forum som i nya forum i sociala medier och på olika digitala plattformar. Fler vill engagera sig i, dela och påverka historiska berättelser.
Gamification	Spelutveckling och intresse för olika spel och rollspelsutveckling är på stark frammarsch. Spelutvecklingen sker såväl analogt som digitalt och används, påverkar och inlemmas i nya områden och verksamhetsfält.

Av trenderna framgår att publika museiverksamheter bör svara upp mot ett tilltagande behov av fria och öppna mötesplatser. Besökarna antas vilja ha möjlighet att påverka och interagera med utbudet, men också att kunna ta del av annat utbud i anslutning till museet. Människor förväntar sig i högre utsträckning att spontant kunna ”titta-in” på väg till något annat, men också att kunna samarbeta och använda utställningsytorna på olika sätt och för olika ändamål. Trender visar att det samtidigt som allt fler besöker museer, finns ett

växande icke-deltagande i kulturverksamheter och museer. Kulturutbud och museer behöver hitta strategier för att locka och motivera medborgarna att ta del av utbudet, hitta till museet och inspireras till kunskapssökande. Kulturarvet intresserar allt fler och de traditionella institutionernas roll ifrågasätts och här finns utrymme för att laborera med och pröva nya grepp. Det är fler som bidrar i debatten om och formulering av det gemensamma kulturarvet och på grund av detta blir den kurerande rollen allt viktigare för museet som institution. Ju fler som vill och kan vara med och påverka berättelser om kulturarv desto viktigare blir det att museer har kompetens och bred kunskap om kulturarvsarbete i mötet med en mångfald av besökare eller grupper. Framtidens museum behöver kunskap om allt ifrån hantering av extrema åsikter till bemötande av besökare med svåra erfarenheter från krig och migration. Ett pedagogiskt och anpassningsbart utbud ska finnas där både besökaren med väldigt liten förkunskap eller mycket djup kunskap ska känna sig välkomna.

Utifrån de slutsatser som dras av omvärldsanalysen av Kulturarv Nacka bör man utnyttja synergieffekter, stimulera bred samverkan, ta in medskapande processer, verka för att kulturarvsperspektiv finns med i stadsutvecklingen och att stimulera utveckling av nya pedagogiska grepp i hela kulturarvsarbetet. Den framtida utvecklingen av Museet Hamn ska också navigera mellan dessa punkter i utvecklingen av verksamheten.

Inriktning för framtida verksamhet vid Museet Hamn från 2018

Nuläge

Museet Hamn har under 2016 nominerats som en av tre kandidater till Riksförbundet Sveriges Museers utmärkelse som årets museum. Att väljas ut som en av dessa tre kandidater, i sällskap med Tekniska museet och Armémuseum, är en tydlig signal om att museet Hamn slagit in på rätt väg. Huvuddelen av museets utställningar i nuvarande form tillhör den mer traditionella kategorin museiverksamheter med utställningsmontrar där fynd från bland annat de arkeologiska utgrävningarna av platserna för "Slaget vid Stäket" från 1719 visas. Nya rön som framkommit vid de arkeologiska utgrävningarna möjliggör bland annat nya tolkningar av historiska skeenden som beskrivs och berättas i samband med besök vid museet. Slaget vid Stäket, med årsdag 13 augusti, och utgrävningarna av detta slag utgör verksamhetens primära fokus, medan en av museets andra utställningar tar avstamp i lokalsamhället Fisksätra och berättar en historia om tankar, föremål och omständigheter som präglade det tidiga sjuttioalet när Fisksätra, liksom många andra miljonprogramområden i kölvattnen av den dåvarande bostadskrisen, växte fram. I museets nuvarande och befintliga utställningar står Slaget vid Stäket i centrum och som symbol för dåtiden och platsen Fisksättras utveckling i sin form från början av sjuttioalet fram till nutid symboliserar ett nutidsperspektiv.

Bredare tidsperspektiv och tre symboliska skeenden

Uppföljning av museet Hamns verksamhet under 2015-2016 och omvärldsanalys Kulturarv Nacka talar för en utveckling av museet i riktning mot att anlägga ett längre eller bredare tidsperspektiv på museets verksamhet. I nuläget antar museets verksamhet ett dåtids- och nutidsperspektiv. Från 2018 ska verksamheten, i likhet med vad som föreslås i

omvärldsanalysen av Nackas kulturarv, utgå ifrån ett tredelat tidsperspektiv, där såväl dåtids-, samtids- som framtidsperspektiv får göra avtryck på verksamheten. Utställningarna om Slaget vid Stäket är i nuvarande form en tydlig symbol för dåtidsperspektivet och genom olika relativt enkla metoder och grepp förnyas och varieras för att nå ut till nya målgrupper eller för att locka till återbesök. Utställningar om Fisksätra i nuvarande form bidrar till verksamheten med ett nutidsperspektiv. Nya temporära eller permanenta utställningar om Fisksätra kan med olika grepp, vidareutveckling av tematiken och pedagogiska metoder skapa mer interaktivitet och medskapande i samverkan med Fisksätraborna. I museet Hamns nya inriktning får Fisksätra tematiskt symbolisera samtidsperspektivet. I inriktningen av museets verksamhet från 2018 ska även ny verksamhet och nya temporära eller permanenta utställningar på temat Nacka stad utvecklas och dessa får symbolisera museets framtidsperspektiv på kulturarvet i Nacka. Verksamheten vid museet Hamn ska förutom de tre symboliska skeendena, Slaget vid Stäket, Fisksätra och Nacka stad, bygga vidare på den tematik runt sjöfarten som finns på museet idag. Det naturliga sättet att färdas som en tidsmarkör, kan skapa uppslag till utställningar med nedslag i det dåtida, samtida och framtida Nacka. Vid tiden för Slaget vid Stäket var farleder och sjösystem viktiga kommunikationsvägar för dåtidens människor. Andra sätt att färdas till och från Nacka kan binda ihop de olika perspektiven och knyta an till det som dåtidens, samtidens och framtidens medborgare haft, har eller kommer att ha med sig på sin färd till Nacka.

Processororienterad och helårsöppen öppen mötesplats i Fisksätra

Museet Hamn bör även utveckla en tydlig processororientering och bli mer av en öppen mötesplats i Fisksätra. Museet ska gå från att vara en säsongsöppen verksamhet till att vara en verksamhet öppen på helårsbasis för Fisksätraborna, för andra Nackabor och museibesökare. Nackas kulturarv ska på ett välutvecklat pedagogiskt sätt kunna tillgängliggöras, diskuteras och formuleras inom ramen för museets verksamhet. Och i utvecklingen av en processororienterad och öppen mötesplats kan också en demokratisk dialog främjas om olika samhällsfrågor. I utvecklingen av museets verksamhet hittar fler besökare från Fisksätra, från kommunens skolor och från andra kultur- och kulturarvsaktörer till museet och drar fördel av den nya mötesplatsens utveckling. Utvecklade möjligheter till samverkan och interaktion med museet skapar möjligheter för nya och framväxande grupperingar människor som söker vägar utanför traditionella föreningar och som vill hitta kreativa mötesplatser för att samverka på tvärs över olika samhällsfrågor, konstformer eller kulturuttryck.

Prioritering av målgruppen barn, unga och samverkan med skolan

Museet Hamn har under de första verksamhetsåren inte främst prioriterat barn och ungdomar eller skolverksamhet. Andelen barn och unga av museets besökare kan uppskattas till runt 10 procent. Museets verksamhet ska från 2018 genom samverkan med skolor och utifrån skolans läroplan, i högre utsträckning än vad som sker nu, bidra till förutsättningarna för Nackas barn och skolelever att utveckla sina förmågor att bland annat kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap samt att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån

olika perspektiv. Olika kopplingar till utbildningsväsendet och universitets och högskolevärlden som etablerats ska underhållas, vidareutvecklas och knytas till museets Hamns hela verksamhet. Museet Hamn ska vara en öppen mötesplats för besök från skolor utanför Nacka och ett utvecklings- och samverkansinriktat arbete med Nackas skolaktörer prioriteras.

Samlingar ska visas och användas

Museet visar idag upp hela eller delar av olika samlingar som lånas in från olika centrala museer eller från mer lokala kulturarvsaktörer. Hela eller delar av befintliga eller kommande samlingar ska även från 2018 visas, användas och vara en viktig del av museets erbjudande. Att visa föremål, bidra till berättelser om och ökad kunskap utifrån olika föremål och samlingar är en viktig del av museers kärnverksamhet. På vilket sätt man visar upp och ta samlingar i bruk är möjligt att variera och utveckla. Utveckling i samverkan med andra aktörer är en av flera möjligheter för museet Hamn att utveckla nya utställningar och pedagogiska program. Nya utställningar kan produceras utifrån nuvarande eller framtida samlingar eller föremål och i samverkan med till exempel andra offentliga eller privata aktörer, besökare eller skolor.

Samordnande roll i kulturarvsarbetet i Nacka

Museets verksamhet ska även på olika sätt utforska gränssnitten mot olika verksamheter inom natur- och kulturmiljö, friluft- och fritidsverksamheter och utveckla nya pedagogiska upplägg som tillgängliggör Nackas kulturarv. Verksamhet kan med fördel utvecklas utanför museets avgränsade ytor och spilla över i de omgivande offentliga rummen och i Nackas många natur- och kulturmiljöer. Genom att koppla ihop olika verksamhetsfält som besöks av andra medborgare som inte hittat till museet kan nya besökare lockas att lära sig mer om Nackas kulturarv och hitta till Museet Hamns olika erbjudanden. I Nacka finns många olika aktörer som arbetar inom kulturarvssektorn. Museets Hamn ska anta en samordnande roll och fungera som en mötesplats för kulturarvsfrågor i Nacka.

Utnyttja digitaliseringens möjligheter för att utveckla museets verksamhet

Museet Hamn ska utveckla en tydligare digital profil där olika digitala verktyg och närvaro i sociala medier kan utgöra en kompletterande plattform för att utveckla verksamheten. Digital utveckling ska resultera i ett komplement snarare än en reflekterande digital bild av den fysiska verksamheten. Berättelser om Nackas dåtida, samtida såväl som framtida kulturarv kan utvecklas som ramverk för digitala pedagogiska verktyg och som medel för att erbjuda medborgare möjligheter till interaktion med museet även digitalt. De digitala besöken ska följas upp och värdesättas på samma sätt som de fysiska besökarna. Museets utbud och berättelser om kulturarvet i Nacka ska förmedlas på spännande, pedagogiska och lätt tillgängliga sätt såväl digitalt som fysiskt. Museet Hamns framtida verksamhet ska utnyttja digitaliseringens möjligheter för att utveckla museets verksamhet, nå nya målgrupper eller vara en framtidsinriktad kulturarvsaktör digitalt såväl som analogt.

Museet Hamn verksamhet utvecklas i tät samverkan mellan beställare och utförare och i linje med detta inriktningsbeslut. Uppföljning avseende besöksiffror, kundnöjdhet och

besökarnas upplevelse sker löpande. Besöks- och kundundersökningar eller andra typer av externa utvärderingar och utredningar genomförs återkommande. Beslut om ny, reviderad eller bibehållen inriktning av museets verksamhet 2023-2027 ska tas senast under hösten 2021.

Ekonomiska konsekvenser

Inriktningsbeslutet leder till ökade kostnader för museets verksamhet om uppskattningsvis 1 300 000 kronor årligen från 2018 och framåt. De ökande kostnaderna bedöms kunna lösas inom kulturnämndens befintliga ekonomiska ram genom omdisponeringar av medel. Ekonomiska konsekvenser för beslut om upphandling av drift av verksamheten vid museet Hamn 2018-2022 är upptagna i Mål och budget för 2017-2019.

Konsekvenser för barn

En ny inriktning för museets verksamhet från 2018 med bland annat nya pedagogiska program och utställningar underlättar för barn och unga att ta till sig kunskap om, förståelse för och medvetenhet om kulturarvets betydelse för samhällets och medborgarnas utveckling i allmänhet och det lokala kulturarvets betydelse för Nackas medborgare i synnerhet. Genom att verksamheten utvecklas mot mer interaktion mellan museet och dess besökare utökas även möjligheter för barn och unga att känna delaktighet och ägandeskap till museet. Utveckling av identitet och självkänsla påverkas positivt av att känna tillhörighet och stolthet i förhållande till den plats man räknar som sin hemmiljö. Barn och unga ska prioriteras tydligare i den framtida museiverksamheten.

Bilaga

Bilaga 1: Kulturarv Nacka - en omvärldsanalys framåt 2030

Nadia Izzat
Enhetschef
Kultur-och fritidsenheten

Ulrika Westin
Utvecklingsledare
Kultur-och fritidsenheten